

ferti; nam tantum illud obiectum est causa sui cognitionis, quod ab ea distinguitur; & medius species, aut immediate per concursum activum insitit in cognitionem, quod dici solet obiectum motivum; quod manifeste patet in cognitione terminata ad ens rationis, quod non potest esse prius cognitione, a qua recepit esse; neque in eam influere, quia propter dici solet obiectum pure terminativum.

268 Negant vero alii ut Hurad. disp. 10. de anima fec. 3. & 4. Smiling. disp. 6. quæst. 9. n. 228. cit. plures Nominales. Poncius disp. 4. quæst. 8. n. 71. & alii, quod probant per argumentum jam propositum, quod facile evadunt Auctores primæ opinionis dicentes, illa omnia verificari de cognitione in ordine ad obiectum primarium, & motivum, a quo partialiter signatur notitia, ut proles eius ex Aug. lib. 9. de Trinit. ca. 11. non autem de obiecto pure terminativo, & secundario, ut in proposito esset beata visio, si seipsum reflexe videret formaliter, & expresse, ut obiectum sui ipsius; & quoniam hanc posteriorem sententiam veriorum putat, Scotus que principis magis conformem, qui actum rectum a reflexo semper realiter distinguit, ut patet in 1. d. 6. quæst. unic. H & 3. d. 28. s. de primo, & 4. d. 45. quæst. 3. s. circa istam questionem, ubi autem recordationis distinguit a cognitione præterita; hic entendum est, hanc partem rationibus firmiter stabilite, quæ valde difficile non erit deducere, ex quibusdam principis communiter concessis; etenim communiter conceditur, processum in infinitum admittere non debere; hoc sequitur ex opposita sententia; nam si visio posset reflectere supra seipsum cognoscendo seipsum, iterum posset reflectere cognoscendo seipsum cognosci, & sic in infinitum quod licet ab Oyo, & aliis admittatur, quia ex visis reflexionis non multiplicatur entitates reales, sed tantum formalitates realiter identificatas; Tamen non recte admittitur, quia sequeretur etiam multiplicatio entitatum realium, ut mox ostendemus, & processus in infinitum entitatis debet, quantum fieri potest, si necessitas non urgeat, prout re vera non urget, ut mox dicemus. Tum quia etiam principium passim receptum, quod quando aliquid est ratio alicui essendi tale, illud seipso esse tale, & in eo manere est ita Quo, ut nequeat esse Quo, sic uno inter partes proprie non dicitur illi uniti, & ubi non dicitur esse in loco, nec productio producti, quia in his numeribus sunt ita Quo, ut nequeant esse, quod, & hoc totum asseritur ad evitandum processum in infinitum; at visio Dei est ratio formalis intellectui creato, quia dicitur videre Deum; ergo nequit esse, quod videtur per eundem actum, stando namque præcisè inter actum & actum, hoc dicitur, obiectum esse causam actus, & consequenter silem natura prius actu ipso, intelligi debet de obiecto præsertim motivo, & primario, ut bene aiebant Auctores primæ sententiæ, tamen quod obiectum realiter distinguitur ab actu, hoc intelligi debet de quocunque obiecto, tam motivo, & primario, quam terminativo, & secundario; etenim essentiale est eum quod actu finitum, & limitatum dicere relationem transcendentalem ad obiectum, sive sit motivum sive præcisè terminativum; at relatio realis sive per est ad terminum realiter distinctum, ut constat ex dictis in logica; ergo &c. Tum tandem, quia omnis finita cognitio distinguitur realiter saltem a suo obiecto motivo, formali, atque primario, ut potè a quo partialiter signatur, ut etiam Adversarii concedunt; sed si visio Dei videret seipsum, ipsa esset obiectum formale, primarium, & motivum sui ipsius; ergo illa eadem distingueretur a seipsa; seipsum supponeret, ad seipsum realiter referretur, & a seipsa causabitur, minor, in qua est tota difficultas, probatur illud esse obiectum motivum, formale, & primarium alicuius actus in ordine ad quod est actus, ablato per possibile, vel impossibile quocunque alio; sed visio Dei videns seipsum, si daretur, esset cognoscens seipsum, etiam per impossibile non existeret Deus; ergo ipsa met est immediatum formale sui ipsius cognoscens obiectum; probatur minor, quia si per impossibile esset visio Dei, & non Deus (non enim est contradictio, per locum intrinsecum esse creaturam, & non Deum, siquidem Deus non est causa formalis creaturæ, sed solum effectiva) ad huc visio cognoscens visionem Dei haberet totum illud, quod est in visione, ut bene aiebant Auctores primæ sententiæ; tum quia visio Dei maiorem connexionem habet cum seipsa, quam cum Deo, etenim cum Deo connexionem habet ratione relationis transcendentis ad illum, cum seipsa vero ratione identitatis realis, & formalis cum seipsa; ergo in sua essentia non minus a seipsa pendet, quam a Deo; ergo non minus erit sui obiectum primarium, quam Deus ipse; illud namque dicitur obiectum primarium actus, a quo ita essentialiter dependet, ut ipso ablato non remaneat actus.

267 Ad fundamentum alterius opinionis nego, in illis casibus actu se cognoscere expresse, & formaliter, cognoscit enim se confuse tantum, & virtualiter, idque concedit Oviuel. loc. citat. dicens, quod cum dicitur, omnis actus intellectus est cogni-

tio, & cognitio ipsa, qua hanc veritatem cognosco, se tenet ex parte obiecti, & supra seipsum reflectit confuse; & cognitio, qua agnosco, omnem actum vitalem dependere a principio vitali, ad seipsum salte confuse cognitam terminatur, & cognitio, qua agnosco rationem communem omnibus accidentibus, seipsum tanquam obiectum confuse respicit; & cum insit Ariag. eandem quoad hoc esse rationem de cognitione confusa, & distincta, quoniam utraque fit ab obiecto, atque ideo si argumentum propositum non obstat, quo minus actus supra seipsum confuse reflectat, nec etiam obstat in cognitione expressa, & distincta. Negatur paritas, quia cum dico, omnis actus intellectus est cognitio, actus hic, & ille non attinguntur per hanc cognitionem immediate, & formaliter, sed tantum virtualiter, & mediate in eo predicato universali omnibus, & singulis communi, & hoc predicatum universale tantum est illud, quod immediate, formaliter, & expresse attingitur per eam cognitionem, que postea mediat, & confuse tangit etiam actus particulares, quæ omnes in ea ratione communi conveniunt, & consulantur; quare cum actus ille, quod dico, omnem actum intellectus esse cognitionem, non se cognoscit distincte, & expresse, non sequitur, eandem esse rationem, quoad hoc de cognitione distincta, & confusa, quia licet utraque ab obiecto fiat, & ad illud relationem dicat transcendentem; tamen quia cognitio confusa in proposito non habet primum immediatum, & formale seipsum, sed tantum predicatum illud commune omnibus actibus intellectus, non sequitur, quod a seipsa fiat, vel ad seipsum referatur; sed tantum, quod referatur ad illud predicatum, & omnibus actibus intellectus communem, tanquam ad obiectum immediatum, & formale; & hinc est, quod actus ille potest utique seipsum confuse cognoscere, & supra seipsum hoc modo reflectere, non tamen immediate, & distincte, quia tunc fieret a seipso, & ad seipsum realiter referretur.

269 Quamvis autem teneamus cum secunda opinione, nullum actum posse seipsum immediate, & expresse cognoscere, sequi immediate tangere in ratione obiecti, adhuc tamen bene defenditur, posse Beatum omnia in Verbo videre, etiam suammet visionem; & quidem tenendo, quod non unica visio, sed plures; & distincta Beatus videt Deum, & creaturas, nulla est difficultas, quia tunc Beatus suam visionem videtur per alium actum distinctum ab ipsa visione, & juxta hanc viam Gallus etiã loc. cit. concedit posse defendi, Beatum omnia posse in Verbo videre, etiam suammet visionem includendo, quævis id neget juxta aliam viam, quod Beatus unica visione videt Deum, & creaturas; Sed etiam juxta hanc viam quæ facile defendi potest, quamvis enim nequeat eadem visio beata seipsum expresse, & distincte percipere in ratione obiecti, ob rationes allatas; quia tamen cognitio quælibet intellectualis præsertim est supra seipsum reflexiva virtualiter, modo explicato n. 266. & sui ipsius perceptiva, quod tendit in aliud, hoc pariter modo poterit Beatus visione beata eandem suam visionem percipere, non tantum ut possibile, verum etiam ut actualiter existenter, quatenus sensibiliter experitur, se per tale actum videre Deum, & alia obiecta secundaria in Deo, in unde quævis beata visio non cadat sub seipsa, tanquam obiectum quod, cadit saltem, ut quo, hoc est tanquam ratio, quia Beatus experitur, se videt Deum, & alia obiecta in ipso, quod sufficit, ut etiam dicatur attingere suammet visionem. Sed insit Smiling. n. 250. nullam cognitionem esse posse virtualiter reflexam supra seipsum, ita ut eo ipso, quod quidpiam cognosco, per eundem actum cognoscam, me cognoscentem, quia experitur, nos non recordari omnium, que cognovimus, sed aliquorum tantummodo, que cum reflexione cognovimus, eam recordari nihil aliud sit, quam cum cogitare, se hoc aliquid cogitasse, sed si omnis cognitio esset reflexiva supra seipsum, sequeretur, quod omnium cognitionum esset recordatio, quod constat, falsum esse. Respondet, nequaquam induci me posse ad eundem, quod voluerit Smiling. negare, omnem cognitionem esse virtualiter reflexivam modo explicato, quandoquidem talis reflexio virtualis est adeo manifesta, ut Ariuz. de anima tex. 137. eam sensibus quoad; externis tribuat, dum ibi coniecit, esse esse aliquid quod a visu perceptum, ut notat Dañ. 4. d. 45. q. 3. sub D. & quidem ex modo ab hoc Auctore adhibito ad explicandum reflexionem virtuale, dum inquit, per eam intelligere, quando eodem actu cognoscitur res, & cognoscitur, cognosce, satis constat, non accipere reflexionem virtuale, modo a nobis explicato; nam ut explicatur ab ipso potius reflexio formalis, & expressa, quam virtualis, & implicita, Deinde falsum quoque arbitror, quod asserimus non recordari, nisi eorum, que cum reflexione cognovimus, quamvis enim facillime recordemur eorum, super que reflexivum regulariter loquendo, sepe cæment etiam eorum recordamur actum præteritum, super quibus nulla est facta reflexio, ut experientia constat.

Postremo obijciunt aliqui, damari in 2. p. Directoris Inquirit. 274 quæst.

Quæst. X. An repugnet Deum naturaliter videri. Art. I.

270 doctrinam Arnaldi de Villa nova dicentis, animam Christi Verbo omnia videre. Resp. hanc doctrinam ibi non damnari, sed ad SS. Patribus non obscure fuerit insinuata, unde Eusebius in Episcopio refert, Hieronymum eius præceptorem morti viciniam se Christum affavisse fuisse. Tua anima statim, ut unquam fuit in separabiliter divinitatis, omnia perfecte scivit, que ipsa scit divinitas, Chryl. hom. 5. in Ep. ad Colossenses, affirmat, Christum omnia scire, & nihil ignorare, idem docet D. Fulgentius in lib. ad Ferrandum in resp. 3. ad 3. non itaque in Directorio ea opinio damnatur, sed ratio, qua Arnaldus eam confirmabat, nempe quia id necessario est debitum erax ex vi unionis hypostaticæ, & quia visio pertinet ad suppositum, non ad naturam, quæ duo principia falsissima sunt, & errorem Monothelitarum sapere videntur dicentium, humanitatem assumptam æqualem esse divinitati, tam elatum, tam potentem, &c. ita dicebat ille, unionem hypostaticam nequaquam consistere posse, nisi anima Christi sciat, quecunque scit Deus, & hoc est, quod datur in Directorio, ut claret ex ejus verbis, secundum errorem, quod quam cito anima Christi fuit unita divinitati, statim ipsa anima scivit omnia, que Deitas scit, quia alius, ut dicebat, non fuisse eum com personam, præcipue, quia scire est circumstantia ad suppositum individuale, & non ad naturam. Ex quibus omnibus concludo, in obsequium dignitatis humanitatis assumptæ, quod si nulla ex adductis repugnetur, que sunt potiores, convincit, secunda opinio potest defendi.

QUESTIO DECIMA.

271 An Deus possit ab aliqua creatura intellectuali possibili naturaliter videri.

Sensus quæstio est, an possit creari intellectus tanta virtutis, & activitatis naturalis, ut Deum naturaliter sua virtute clare videret, nimirum præstante Deo suo concursu obiectivum naturaliter, & exigitum ab eodem intellectu, quæ præter obiecta creata, que naturaliter cognoscuntur, præsertim affirmata, esse possibilem talem intellectum, qui naturaliter Deum videre valeat, ita Major 4. d. 49. q. 2. ad fi. Mol. p. 1. q. 12. a. dist. 2. Bec. p. 1. c. 9. q. 5. Herice p. 1. trac. 4. dist. 8. c. 4. Alcar. p. 1. dist. 2. c. 8. Hart. dist. 7. Phys. sec. 1. s. 3. & nonnulli alii; Fundamentum est, quia dari potest intellectus, qui continet virtutem quæ cepertur modo in aggregato ex intellectu, & lumine gloriæ; sed intellectus per se ipsum lumine gloriæ naturaliter Deum videt; ergo dari potest intellectus, qui solis nature virtutibus Deum videt; major probatur, quia omni finito potest dari majus, & semper Deus potest producere creaturam perfectiorem, & perfectiorem constat ex dictis dist. 10. Phys. q. 2. a. 2. Secunda, & vera sententia negat, quam docuit D. Thom. cum suis p. q. 12. ar. 5. ubi Bannes, Nazarius, Fafolus, Vasquez dist. 49. c. 1. Arbubal disp. 21. c. 6. Averl. q. 12. sec. 6. Amic. dist. 9. sec. 6. Lezana disp. 2. q. 6. Ariag. dist. 5. sec. 7. ubi; & oppositam judicat probabilem. Valenz. punc. 3. Gonzalez dist. 2. de sac. Suarez lib. 2. c. 9. & alii Thomistæ passim; Scotus item cum suis 4. d. 49. qu. 11. & quol. 14. ar. 2. ubi Marton. Bafiol. Licheh. Tatar. Smiling. disp. 6. q. 2. Vulpes dist. 23. ar. 10. Sghemma tit. 32. q. 10. & alii passim.

ARTICULUS PRIMUS.

272 Sententia negans præfertur.

Primo probatur hæc sententia auctoritate Sacre Scripturæ, & Patrum, nam Paulus ad Titum c. 1. scribit, Deum lucem habitare inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, neque videre potest; & ex aliis locis, in quibus Deus dicitur invisibilis, non solum actus, sed potentia; & quidem licet in illis locis negatur Deus posse videri oculo corporeo, sive in hac vita, seu comprehensione, adhuc tamen bene intelliguntur à Patribus citandis de visione naturali, & opposita supernaturali, qualem de facto habent Beati. Nec valet dicere, loca illa intelligenda esse de impotentia naturali videnti Deum à natura intellectuali de facto creata, non vero de quacunque etiam possibili in alio rerum ordine; Etenim eodem profus modo loquitur Sacra Scriptura de incomprehensibilitate Dei, atque de invisibilitate Dei naturali; quare si explicentur de visione Dei naturali in natura tantum de facto creata, non autem de producibili in alio rerum ordine; sed pariter de comprehensione poterunt explicari; sed nullus adhuc ausus est asserere, possibilem esse creatum intellectum, qui in quacunque rerum serie Deum comprehendere valeat; ergo pari ratione negandum est, possibilem esse intellectum creatum, qui Deum naturaliter videre possit. Hoc ipsum confirmant Patres, prædictum locum, & similes in hoc sensu exponentes, Epiphanius heret. 70. Ambrosius in cap. 1. Lucæ Theophil. in cap. 1. Joan. Theodor. in illud psalm. 17. posuit tenebras latibulum suum, & illud 1. ad Thimoth. 6. lucem habitat inaccessibilem; & expresse Aug. 12. de civit. cap. 8. ex eo deducit, creaturam non posse ex natura sua fieri beatam.

273 quia ex nihilo creata est; hæc autem ratio, ut constat, æque procedit de natura creata, tam existente, quam possibili; ex quibus, testimoniis satis constat, nullum intellectum esse possibilem, qui Deum naturali virtute videre valeat; quia semper creata est, unde minus accurate dixit Ariag. loc. cit. nu. 42. ex opposita sententia nihil fecit contra id, quod Scriptura, & Patres docent de supernaturalitate visionis respectu nostri; ut hinc suaderet, sine ullo scrupulo posse defendi; quare ea ipsa ratione, qua superius quæ 2. agentes de supernaturalitate visionis diximus, eam esse supernaturalem respectu cujuscunque intellectus creati; hic pariter statim, esse supernaturalem secundum substantiam, etiam respectu cujuscunque creatibilis, ut non tantum de Angelis, & hominibus, sed de facto creati sunt, vel creandi, intelligi debeat, sed absolute de quacunque creatura intellectuali possibili, neque limitandis est ad solas creaturas de facto existentes; quia rationes ad id à Patribus adductæ æque de possibili bus militant; Verum quia, ut sæpius inculcatum est, in his questionibus de potentia Dei absoluta nihil diving omnipotentie est denegandum, sine manifesta ex parte rei impedita, valde hic laborant Theologi in ea assignanda, & quidem quamplures afferri solent minime convincentes, quatum examen videri potest apud Smiling. citat. qui eas ferè omnes ad trutinam vocat, hic tantum rationem D. Thomæ, quam Thomistæ factant, esse à priori, discutiemus, & rationem Scoti, omnibus meliorem proponemus.

Secundo probatur ratione D. Th. pp. 12. a. 4. & 3. contra gentes cap. 52. quoniam verò, ut ab eo proponitur, est satis obcurta, nec satis ad formam syllogisticam, ut Scotus notat 4. d. 49. q. 11. s. respondeo, sic eam breviter reduco cum Smiling. cit. si modus essendi rei cognite excedat modum nature cognoscens, cognitio illius est supra naturam ejusdem; sed modus essendi Dei excedit modum essendi cujuscunque nature create; ergo cognitio Dei erit supra naturam creaturæ intellectualis, major probatur, quia cognitio contingit, secundum quod cognitum est in cognoscente, cognitum autem est in cognoscente secundum modum cognoscens; ergo cujuscunque cognoscens cognitio est secundum modum suæ nature, ac proinde si alicuius cognitio potest esse supra naturam nature cognoscens, etiam cognitio talis cogniti est supra naturam cognoscens; Minor quoque probatur, quia modus essendi Dei est modus essendi actus puri emersi ab omni potentialitate, quæcunque vero creatura habet modum essendi cõpositum ex actu, & potentia, ex essentia, & existentia, subiecto, & accidente. Hæc tamen ratio reprobat, ut Scoto 1. d. 1. q. 1. ad 2. prin. & d. 3. q. 3. s. cõgruentia illa & 4. d. 49. q. 11. s. respondeo, & quol. 14. ar. 2. ei usque imbecillitatem jam ostendimus dist. 6. de anima q. 6. n. 51. ubi principium illud Thomisticum, quod obiectum, & potentia debent esse cõmensurata secundum naturam, diximus esse falsum; si per cõmensurationem intelligant relationem similitudinis inter obiectum, & potentiam quæ necessest in aliquo naturali essendi modisive specifico, sive generico cõvenire debet; & diximus, inter ea solum requiri proportionem, qualis esse solet inter motivum, & mobile, quia obiectum, & potentia se habent ut movens, & motum, proportio autem inter proportionata, non petit similitudinem, sed potius dissimilitudinem in modo essendi; ut manifestat Doctor exemplo materis, & forme, quæ sunt inter se maxime proportionata, valde eadem dissimilia in modo essendi; Quod autem inter modum essendi Dei, & creaturæ cum dissimilitudine, seu distantia infinita non sit proportio naturalis, non probat D. Thom. nisi quia inter actum purum, & actum permixtum potentie non est proportio sed hoc rursus gratis assumitur; quia si talis improprio impeditur, ne actus potentie permixtus actu purum cognoscere possit naturaliter, sic etiam est contra obstat, quin hinc illum cognoscere naturaliter, quia talis improprio, sicut est motus hinc inde, ita in ambobus extremis æquale pondus impediunt, non obstante, quod unum sit inferius, & aliud superius, quia superioritas non solum non aufert proportionem, sed potius eam facit. Tum quia talis improprio nedum impeditur, quin possit Deus intuitivè ab intellectu creato cognosci naturaliter, sed nec etiam abstractivè, quia illud assumptum non limitatur à Thomistis ad cognitionem intuitivam dicendo, modus cognoscendi intuitivus imitatur modum essendi, sed universali- ter de omni modo cognoscendi profertur; ergo vel nec abstractivè poterimus Deum cognoscere naturaliter, vel poterimus etiam intuitivè, ut bene urget Ariag. cit. sec. 2. Tum quia hæc etiam improprio impeditur, ne etiam intellectus lumine gloriæ informatus possit videre Deum, quia adhuc intellectus cum lumine gloriæ habet modum essendi inferioriorem Deo, & non est minus actus potentie permixtus cum lumine, quam sine lumine, imò cum lumine est magis cõpositus, nempe ex accidente, & subiecto, quæ cõpositio est valde aliena, & distans à modo essendi actus puri.

374 Respond. Averti cum aliis Thomistis, Deum posse quidem naturaliter abstractive cognosci ab intellectu, habente modum essendi inferioris, cognosci tamen per conceptus & species earum rerum, que habent modum essendi proportionatum illi intellectui; Et quod quavis lumen gloria sit aliquid creatum, tamen non agit, quatenus virtus conaturalis ulli nature create, sicut ageret intellectus sola sua virtute operans; sed agit ut participatio quedam luminis divini excedens omnem exigentiam naturalis substantie create. Cetera, quia ad hoc ut objectum dicatur potentia proportionatum exigat D. Thom. in prefata ratione, quod debeat habere eundem modum essendi cum illa, vel specificum, vel saltem genericum ut explicat Thom. quare igitur, an quando intellectus noster accipit species, & conceptus a rebus materialibus, ut Deum abstractive cognoscit, & lumen gloria in patria ad eum cognoscendum intuitivè, accipiat pariter ab illis speciebus in via, & lumine in patria eundem modum essendi cum Deo, vel non; primo omnino dici non potest, quia ut supra urgebat, post acquisitionem specierum, & luminis ita est actus potentie, sicut actus, imò est compositior postquam prius; si secundum, ergo neque cum speciebus a rebus materialibus acceptis in via poterit Deum naturaliter cognoscere abstractive, neque cum lumine intuitivè in patria, quia manente eadem proportione inter objectum & potentiam, manebit semper eadem impotentia ad cognoscendum objectum; & parum refert, quod lumen agat ad visionem, ut participatio luminis divini; non enim ob id præstat intellectui creato eundem modum essendi cum Deo saltem genericum, quia adhuc manet actus potentie permixtus, ergo adhuc manet improprietatis, siquidem talis improprietate non tollitur, nisi per commensurationem inter objectum & potentiam in modo essendi, quam commensurationem non præstat intellectus species acceptæ a rebus materialibus, in ordine ad cognitionem abstractivam in via, neque lumen in patria in ordine ad intuitivam.

375 Sed rursus replicandum omnino esse, saltè proportionem requiritur inter objectum & potentiam, quod hæc fundat debeat in commensuratione, quoad eundem modum essendi saltem genericum, quia illa proportio tantum requiritur inter potentiam & objectum, per quod potentia possit moveri ab objecto, & hæc proportio non est entitativa, sed solum obiectiva, & diversæ rationis, qualis est inter materiam & formam actum, & potentiam, & universalem inter motum & mobile, ergo &c. probatur minor, quia Ang. cognoscit objecta materialia, & cum illis habet tantum proportionem obiectivam, quæ appellatur mobilis, & motivitas, in Deo hæc cognoscit omnia create, cum quibus non convenit in modo essendi, neque specifico, neque generico; ergo hæc proportio requisita inter objectum & potentiam non debet esse septè entitativa, & in modo essendi fundata. Deinde falsum etiam est nullam potius intercedere proportionem inter actum purum & actum mixtum, saltem tantam, quanta sufficit, ut unus sit objectum ab alio cognoscibile, quoniam etiam actus purus continetur intra objectum adequatum creati intellectus, alius non potest ad illum videndum elevari, cum nec per divinam potentiam intellectus egredi queat spheram sui obiecti ad æquum; ergo si illam pariter est, ut objectum dicatur potentia proportionatum, quod debeat esse illi commensuratum in modo essendi specifico, vel generico, quia nulla talis commensuratio reperitur inter purum actum, & actum potentie permixtum. Ex qua doctrina ad illam rationem D. Th. debet negari maior, ad cuius probationem dicendum est, cognitum esse in cognoscente, non quidem secundum esse reale, ac entitativum, sed secundum esse intentionale, & ratione sive similitudinis, sive habitualis, qualis est species, sive actualis, qualis est cognitio ipsa actualis, & imago expressa objecti, secundum quam dicitur cognitio fieri per assimilationem inter cognoscentem, & cognitum, quatenus cognoscens intra se recipit imaginem intentionalem cognitum; ex quo rursus minimè sequitur, cognitum, & cognoscens debere convenire in modo essendi realiter, sed tantum intentionaliter.

376 Alii vero fortasse ad evadendas adductas instantias hoc modo formant rationem D. Th. scilicet, modus cognoscendi sequitur modum essendi, quia sicut res se habet ad esse, ita & ad cognosci, sed modus essendi essentialis cuilibet nature create est, ut sit ens potentiale, & participatio ad omni essentialis Deo essendi, sit ens actualis, parum ac liberum ad modum essendi nulli intellectui creato, vel creabili potest esse conaturalis, sed esse supra facultatem naturalem, quibuslibet creature, Verum neque hoc modo formatio rationem aliquam concludit, vel plus concludit, quam velint Adversarii; cum enim dicitur, modus cognoscendi sequitur modum essendi, vel hoc intelligitur de modo essendi potentie cognoscens, vel de modo essendi obiecti cogniti; si primum, inde tantum sequitur, quod si potentia cognoscens est quid creatum, cognitio quoque debet esse creata; si cognoscens non est purus actus, neque etiam cognitio talis erit; hinc tamen non infer-

tur, cognitionem creatam de Deo, ac potentialitatem immeritam, sive abstractivam, sive intuitivam, non posse esse connaturalem homini, vel Aug. Si vero intelligatur illud axioma primo modo, ut indicat eius probatio, quod sicut res se habet ad esse, ita & ad cognosci, quia unumquodque eo modo est cognoscibile, quo est ens; sic inquam intellectus illo axioma, argumentum nimium probat, hinc enim sequitur, ens infinitum solum esse cognoscibile modo infinito, atque ita non solum non naturaliter sed neque per divinam potentiam ens infinitum posse cognosci ab intellectu finito, quia eius cognitio infinita esse non potest; atque ita in hoc sensu argumentum est ab omnibus solvendum dicendo, axioma intelligendum esse de modo non ex parte actus, sed ex parte obiecti, quatenus cognitio propria cuiuscunque entis attingere debet proprium modum illius entis, non quidem in essendo, sed solum in representando, hoc est, debet modum proprium illius entis representare, non tamen debet adæquare illum modum in entitate arithmetice, non enim intellectus albedinis est albedo, aut similis entitatis cum albedine.

Tertio probat alii a posteriori, Deum non potest facere naturam intellectualem per naturam imbecillam, ut est communis Patrum, & Scholasticorum sententia; quæ natura attingens naturaliter visionem beatam esset naturaliter imbecillabilis; ergo, &c. probatur minor, quia per visionem beatam redditur voluntas imbecillabilis, quoniam Deum clare videns, non potest non summum illud bonum amare super omnia, quæ amor non potest consistere cum peccato. Quæ quidem ratio videtur habere fundamentum apud Doctorem 2. d. 23. qu. unic. ubi ex eo probate videtur, creaturam non posse esse natura sua imbecillabilem, quia nulla potest naturaliter Deum videre, & in solutione ad penultimum hæc de causa negat, posse dari creaturam, cui sint conaturalia dona charitatis, & gratiæ, quia hæc esset per naturam imbecillabilem, Ceterum, quia vis hæc ratio aliquid probabiliter faciat, non tamen demonstrat, primò quia maiestatem, quam nunc inquirimus, non satis demonstrat potest, unde Doctor loc. cit. in corpore questionis inquit, magis propter auctoritates Patrum, quam per rationem tenere, quod Deus non potest facere voluntatem rationalem imbecillabilem per naturam; Deinde etiam concederet maioriam, quia in evidens per rationem, adhuc minor non solum non est evidens, neque etiam vera, quia si aliqua creatura naturaliter Deum videt, adhuc in se ipsa compositio cum visione Dei non esset imbecillabilis, quasi visio Dei sit formaliter finalis, ut etiam ex Adversariis quæ plures tenent, quos citat Genard. par. 2. tract. 3. disp. 1. sect. 2. & sequitur Ovved. citat contr. 3. punc. 4. dicitur, visionem de potentia Dei absoluta posse cum peccato componi, neque etiam esset imbecillabilis ratione amoris summi boni, qui necessarius, & naturaliter visionem Dei sequeretur, ut ostendit Doctor 1. d. 4. q. 4. in 2. d. 6. q. 2. ad 1. d. 39. q. 1. ad 2. & in 4. d. 49. q. 6. unde de facto imbecillabilis Beatorum non oritur præcisè ex natura visionis, sed ab extinctione, nempe ex divina assistentia, & providentia denegante concursum ad actum peccati commissionis, vel determinante voluntatem Beati ad actum oppositum peccato omissionis, docet Doctor locis citatis, unde falsum est, quod 2. d. 23. tenent non posse dari creaturam per naturam imbecillabilem, quia nulla potest naturaliter Deum videre, tanquam per rationem convenientem, imò conceptis verbis significat, id magis tenere propter auctoritates quam propter rationem; Neque in solutione ad penultimum assertionem posse charitatem, & gratiam esse dona conaturalia alicui creature, quia tunc esset imbecillabilis per naturam, sed aliquid sit de hoc, quo se remittit ad 4. in materia de beatitudine, adhuc negandum esse, quod Deus possit facere creaturam in tali gradu entitatis, quod intuitivè continet perfectionem charitatis, & gratiæ, quare hæc quoque ratio est imbecillabiliter deducta invalida est, & plucibus impugnetur ab Arraga d. 6. s. sec. 4.

Quarto itaque probat Scotus perfectam Dei cognitionem, sive sit intuitiva, sive abstractiva, qualis habetur per speciem impressam diving esset, solis virtutis creati intellectus haberi non posse, quæ quidem ratio procedit de intellectu creato, ut si sit productiva, sive producibilis, & quamvis ad Doctorem insinuetur pluribus in locis, non tamè patitur, quædam calumnias etiam Recentioribus inultas, insistantia est, ut ab ipso disponitur quol. 14. at. 2. ab initio, ubi sic dicitur, cognitio per se, & propria, & immediata alicuius obiecti requirit ipsum obiectum sub propria ratione obiecti præsens, & hoc, vel in propria existentia, si est intuitiva, vel in aliquo perfecte ipsi representante sub propria, & per se ratione cognoscibilis, si fuerit abstractiva, Deus autem sub propria ratione divinitatis non est alicui intellectui creato nec in propria existentia, nec in aliquo perfecte ipsi representante præsens naturaliter sub propria ratione obiecti cognoscibilis, quamvis sit omnibus præsens realiter per illam, ergo cognitio per se, & propria, & immediata non est naturaliter cognoscibilis, nec intuitiva, nec abstractiva, vel intellectus creato, Maior de se patet, probatur minor, quia Deus nec in prop-

Quæst. X. An repugnet Deum naturaliter videri, &c. Art. I. 419

existencia, nec in alio ipsum perfecte representate est naturaliter motus creati intellectus ad sui cognitionem, per se propria ac immediata; ergo nec in propria existentia, nec in alio est naturaliter præsens intellectui creato sub propria ratione cognoscibilis, probat assumptum quoad primam partem, quia Deus non movet intellectum creatum, imò mediata per propriam existentiam, sed media voluntate, cuius omnino motio ad extrinsecam liberam, quod probat per illud Ambrosii lib. 1. in Lucam cap. 1. in eius potestate satis est videri, cuius nature non est videri, si vult, videtur, nisi non vult, non videtur, quod idem dicitur ostendat, etiam natura non esse causam naturaliter activam huius visionis; probat deinde assumptum quoad alteram partem, de motione Dei in alio, si enim per quid aliud a se movet Deus naturaliter ad cognitionem perfectam sui sub ratione divinitatis; vel illud est aliquid continens divinè esse formaliter, vel eminenter, vel saltem intentionaliter, tanquam species intelligibilis perfecte ipsum representans; non primis duobus modis, quia nulla creatura, quantumvis perfecta continet formaliter, vel eminenter divinè esse, nec alium tertio modo, quia licet species creaturatum, in quibus etiam modo representatur, tanquam causa in effectu, possint nos ducere in aliquem Dei cognitionem, quo scilicet ad prædicata communia, vel Dei propria, ex communibus non tamen in cognitionem claram, & distinctam sub propria ratione divinitatis; licet dabilis sit species perfecte divinam essentiam representans, non tamè potest ad aliquo obiecto creaturo, & naturali, quia unum obiectum non producit ipsius intensus distinctus, sed sui tantum, cum sit propria sui ipsius imago intentionalis, & multo magis producere nequit species alterius intensus distinctus; nec rursus potest illa species imitari ad divinam naturam naturaliter produci, ut alie species a suis produciunt obiectis, quoniam Deus ad extrinsecam nihil producit naturaliter, sed liberè, mediata actu voluntatis; ergo etiam notitia abstractiva Dei perfecta per talem speciem acquiritur, licet illi est omnino præter vires cuiuscunque intellectus, ut talem speciem esse omnino illi, unde etiam in 2. d. 3. q. 9. d. speciem impressam divinæ essentia intellectus creatus ex naturalibus suis eam acquirere nequit, nam quæ actione cuiuscunque obiecti naturaliter agentis, & naturalium tantum ait, vocari possit, quatenus non spectat ad ordinem gratiæ, & gloriæ, ut ibi se exponit, & jam dictum est, q. 1. art. 1. Ex quo patet, Scotum hic, & ibi non sibi contradicere, ut ostendat, etiam impositi Suarez loc. cit. nec minus principium petere; Non quidem in majori, in qua cum inquit, ad per se immediatas, & propriam alicuius naturalem cognitionem reteritur, ut sit naturaliter præsens obiectivè, satis se explicat, locutionem esse de præsentia obiectiva in actu primo, non autem in actu secundo (ut et Recentiores imponant, ut in majori fiat petitio principii) cum quia eam distinguit in tria membra, nempe in præsentiam in se, in alio eminenter continente, & in alio representante perfectè, quæ diviso, ut patet, solum intelligitur de præsentia obiectivè in actu primo; tunc quia, si in sum omnino ineptum, quod scilicet ad naturalem alicuius cognitionem requiratur, ut obiectum sit naturaliter præsens, id est, ut naturaliter cognoscatur, quam propositionem nec quidem demens dicitur; Nec etiam petit principium in minori, quasi eam non probet, nec rationem reddat, cum in actu primo Deus non possit naturaliter intellectum movere ad producendum sui visionem, ut etiam illi imponunt; nam in ordine ad cognitionem intuitivam eam probat testimonio Patrum, ut est videre in textu; & in ordine ad cognitionem abstractivam distinctam probat, quia species impressa Dei à natura produci non potest, quod ibi probare non curat ulterius, quia jam probatum supponit in 2. d. 3. q. 9.

377 Sed cetera hoc replicat Falsolus dub. 5. n. 23. quia si Scoti ratio facit hunc sensum, homo non potest esse suis naturalibus habere speciem Dei impressam, aut essentiam divinam paratam ad concurrentem loco speciei, quia ratione Deus constituitur obiectum proximè intelligibile ab intellectu creato, quia tam species, quam prædictus concursus paratus pendet à libera voluntate Deitunc (inquit) non bene probat intentum, quia potest aliquid pendere à libera voluntate creatoris, & simul esse naturaliter debent creaturas; ut patet in omnibus causis secundis, quæ naturaliter petunt concursum cause primæ; & tamen hæc potest simpliciter non concurrere, ac non habere paratum concursum. Angeli quoque naturaliter petunt speciem, quæ liberè à Deo infunduntur, & species Dei abstractiva secundum Scotum est naturaliter debita Angelis, & c. ut sit species Dei, à nullo produci potest, nisi à solo Deo, liberè, & Deus impeditur produci potest productionem omnium specierum, quæ tamen potest naturaliter exigunt. Sic etiam instat Amicus disp. 9. nu. 147. nam cum Scotus dicit, Deum nunquam naturaliter, sed tantum voluntariè, movere intellectum ad claram visionem, sicut patet voluntariè, intelligit liberè, & hoc non tollit naturalem exigentiam.

tiam ex parte creaturæ, nam posita quacumque exigentia, & conaturalitate ex parte creaturæ, semper Deus liberè movere illam ad suos actus; ut per voluntatem intelligit, quod talis motio ad claram visionem Dei nullam possit in creatura supponere naturalem exigentiam, & hoc etiam Scotus probandum, nam hoc vertitur in controversiam, cum quartum in se fit possibile intellectus, cui fit conaturalis intuitiva visio Dei.

Respectum Doctor in prefato discursu inquit, Deum naturaliter non movet creatum intellectum ad claram sui visionem, non tantum accipere naturalem, prout opponit libero, sed etiam ut opponit supernaturali, & quod opponit omnem ordinem naturalem in agendo, atque ita è contra nomine volitarii accipit non solum principium liberum distinctum ab essentia, principium naturalem, sed etiam principium omnino supernaturalem, & gratuitum, quod licet eò loci non satis animadvertit Scotus, satis tamen aperte colligitur ex ipso Doctoris discursu; si enim solum probate intendisset, Deum non posse naturaliter à creatura videri, quia ad visionem movet, non media essentia, sed voluntate, in quantum hæc distinguitur ab illa, ad id probandum adhibisset rationes, quibus iam in 1. d. 2. q. 2. infra R. & d. 9. quæ, s. quantum ad 2. & d. 39. s. contra istam, & 2. d. 1. q. 3. cetera Philosophos probaverat liberatam Dei in agendo ad extrinsecam, ut hæc rationes ibi non adducit, sed probat auctoritate Patrum, Ambr. & Aug. ut nempe id assereret in eodem omnino sensu, quod ab illis docetur; at Patres ita negant, Deum esse à creatura naturaliter visibilem, ut asserunt, esse per gratiam visibilem, sicut constat ex eorum testimonio supra relatis; ergo pariter Doctor, quando per hoc probat, visionem Dei non posse esse naturalem, quia est à voluntate, probat etiam, esse supernaturalem, quia est ab illa, tanquam à principio gratuito; id quæ potest invere voluisse, cum dixit in illa minori, Deus sub propria ratione divinè actus non est præter alicui intellectui creato, nisi mere voluntariè, his inquam ultimis verbis mere voluntariè, satis clarè insinuat, non accipere voluntarium pro solo principio libero, ut à naturali contradistincto, sed etiam pro principio supernaturali, & gratuito, prout excludit omnem exigentiam ex parte creaturæ. Neque novum est, quod nomine divine voluntatis, gratia quoque, sive principii gratuiti intelligatur, atque idem sit, rem fieri à divina voluntate absolute, & simpliciter, atque gratis, & sine ullo debito, & exigentia ex parte creaturæ, sic intelliguntur plura Scripturæ loca, sicut Domino placuit, ita factum est; ita Pater, quia sic placuit sicut vult; gratiam, & gloriam dabit Dominus, in quibus locis sumitur voluntas Dei pro principio gratuito; sic etiam interdum loquuntur Patres, ut Ansel. lib. de concordia gratiæ, & lib. arb. c. 4. cum omnia subiacent dispositioni Dei, quæ quid contingit homini, quod adjuvat liberum arbitrium ad servandum bene, & cetera, sive gratia impunita dum est, id est, sive voluntas; hic idem loquendi modus fuit etiam à Doctore alibi usurpatus, ut patet 3. d. 2. q. 2. K. cum ait, ad ultimum dico, quod si accipitur gratia pro gratuita Dei voluntate, Deus dicitur ex gratia operari omne illud, quod non includitur in natura rei, sed magis excedit facultatem eius, & hoc modo quia facultatem humanam naturæ excedit, subsistere in Verbo; ideo gratuito Deus hoc operatur, & ex summa gratia, quia summa gratuita condensatione conferre naturæ illud, ad quod minimè potest ex se attingere, & quod maximè illam excedit; ita Doctor, quare cum in proposito visio Dei non includitur in natura rei, & excedat facultatem eius, planè cum Doctor dixit, Deum non esse obiectivè præsentem intellectui creato, nisi mere voluntariè, per voluntarium mere significavit principium gratuitum, imò & supernaturalem.

Hinc patet, instantias allatas nihil contra Scoti rationem concludere, quia cum ait Doctor, visionem Dei esse supernaturalem, quia ad eam Deus naturaliter non concurrerit per suam essentiam, sed sit intellectui creato præsens, mere voluntariè nomine voluntatis accipit non solum principium liberè distinctum ab essentia principii naturalis, sed etiam principium gratuiti, & supernaturalem, prout excludit omnem exigentiam ex parte creaturæ; licet etiam peperit assumat, speciem Dei abstractivam esse naturaliter debitam Angelis apud Scotum, sicut species aliarum rerum; siquidem id neque per somnium Doctor unquam asseruit, sed oppositum omnino loc. cit. 2. d. 3. q. 9. cum dixit, Angelum ex partibus naturalibus talem specie comparare non posse, aliarum vero rerum species intantum assensu esse illi naturaliter debitas, quia absolute potest illas sibi acquirere ex motione obiectorum naturalium. Cum tandem inquit Amicus, quod sit per voluntariè intelligit Doctor quod talis motio ad claram visionem Dei nullam possit in creatura supponere naturalem exigentiam, hoc etiam Scotus probandum dico, id sufficienter à Scoto probatum testimonio Patrum in ordine ad cognitionem intuitivam, & in ordine ad abstractivam per rationem, quia species impressa Dei à natura produci non potest, quando quidem nulla creatura quantumvis perfecta continet formaliter, vel eminenter divi-

280

281

num esse, quod utique necessarium esset, ut speciem illud di-

382. Alii vero adhuc arguunt rationem Scoti non bene procedere, ex eo quod sequitur, nullam prorsus nos posse habere de Deo cognitionem, etiam confusam, & imperfectam, hoc est, secundum predicata communia, vel propria ex communibus, probatur consequentia, in tantum enim inquit Scotus, posse objectum naturaliter cognosci ab intellectu creato, in quantum naturaliter debet esse illi praesens, vel in se, vel in alio; sed Deus nec in se est praesens intellectui creato naturaliter, neque in creatura, quia in ea contineri non potest, nec formaliter, nec eminenter, ergo absolute, & simpliciter nullo modo Deus posset a nobis naturaliter cognosci. Deinde talis contentio Dei in creatura secundum esse divinum minime necessaria est, ut per creaturam cognoscatur Deus; nam sufficit, quod creatura contineat speciem Dei, ex hoc autem sequitur tantum, dum in creatura contineri secundum esse diminutum representationis. Tum quia Angelus superior non continetur in inferiori, & tamen ab illo naturaliter cognoscitur; ergo obiectum naturaliter cognoscatur, non est necesse, ut in se sit naturaliter praesens potentia cognoscitiva, vel, ut in se sit naturaliter praesens elevatus Deum naturaliter videt, & tamen Deus non est illi praesens in se, neque in aliqua creatura. Respondeo, negando consequentiam ad probationem, quod continetur in creatura formaliter, vel eminenter, sed sufficit, quod continetur in ea aliquo modo representativo, & inaequitate secundum predicata communia, nam creatura eo modo, quo continetur Deum, facit, illum a nobis cognosci, & quia imperfecte continet, etiam facti, imperfecte cognoscet, ut in forma ipsa Scoti ratione declaratum est.

383. Ad 2. negatur assumptum, quando enim unum cognoscitur per aliud, vel in alio, tanquam in medio cognito, vel tanquam in similitudine objectiva, & in qua opus est, quod in eo continetur formaliter, vel eminenter, ut patet de divina essentia, in qua, & per quam, ut per medium cognitum attinguntur attributa relationes, & creatura, quia haec omnia continentur in eo, vel formaliter, vel eminenter, & tamen autem est. Deum non posse hoc modo sub ratione propria divinitatis per creaturam cognosci, sed non alia ratione, nisi quia in ea non continetur, nec formaliter, nec eminenter, ut fateatur Falsus q. 12. ar. 2. ubi, 2. a. 4. ubi ad probandum, si implicat speciem objectivam divinam essentiam, inquit, propriam, ac certum fundamentum sumi ex Scoto quodlibet, 1. 2. ad illa, quia ut in objecto viso videatur intuitively aliud obiectum, illud debet in se continere cognoscibilitatem, & perfectionem huius cognoscere enim aliquid per medium cognitum, nihil est aliud, quam ea cognoscere de objecto, quo cognoscitur in medio; nulla autem creatura potest in se continere cognoscibilitatem, & perfectionem essentiae divinae, quia qualibet creatura factibilis, quantumvis perfecta, semper habet entitatem infinitam imperfectiorem essentia Dei, & consequenter cognoscibilitatem, quae sequitur entitatem, ergo non potest creatura per cognoscibilitatem suam secundum qua cognoscitur, exprimitur intuitively Dei cognoscibilitatem per modum speciei objectivae, aut medii cogniti. Dum dicitur ad hoc sufficere, quod creatura contineat speciem impressam Dei, quod dicitur similitudo incognita, & ratio cognoscendi solum non autem medium cognitum; Respondeo, speciem non sufficere ad cognitionem intuitivam, ut saepe dictum est, & quod quantumvis creatura possit producere speciem, quae potest esse ratio cognoscendi Deum confusam, & imperfectam, quia inaequitate solum, & valde diminute continet Deum, ut velignum eius non tamen potest producere speciem propriam divini essentiae, tam distincte representantem, quia eam non adaequate, & perfecte continet, quoad predicata propria; & nihil potest producere speciem propriam, & adaequatam alterius nisi illud formaliter in se continet, vel eminenter, haec enim ratio dicitur diximus dist. 6. de anima q. 7. ar. 2. n. 27. superius posse cognosci distincte per speciem inferioris, & inferioris posse illius speciem propriam producere, quia inferioris continet in se formaliter, & essentialiter gradus omnes superiores. Ad 3. negatur consequentia non enim inquit Doctor, obiectum cognitum contineri debere formaliter, vel eminenter in ipsa potentia cognoscente, sed ait, opus esse, quod sit illi praesens in propria existentia, si debet intuitively cognosci, vel praesens in alio, in quo formaliter, vel eminenter continetur, vel saltem intentionaliter, tanquam in specie intelligibili ipsam perfecte representante, si debet cognosci abstractive; ut ergo Angelus inferior possit naturaliter cognoscere superiorem, non opus est, quod illum in se conti-

neat, sed sufficit, quod possit habere illum in se immediate praesentem, si debet cognoscere intuitively; vel quod possit habere speciem eius, impressam, si debet cognoscere abstractive, quae quidem species ab Angelo superiori produceretur in intellectu inferioris, unde continetur solum in Angelo superiori, tanquam effectus in causa efficiente, in inferiori vero solum tanquam in subiecto recipiente. Ad ultimum solent Scotici negare aecedens, quod quicquid sit de illo, de quo sufficenter dictum est q. 2. ar. 4. dico, quod eodem modo, quo intellectus cum lumine naturaliter Deum videt, etiam habet Deum naturaliter in se praesentem, ita sicut visio Dei est naturalis, quia conformis exigentiae intellectus, ut illustrati, sic etiam Deus est naturaliter praesens idem intellectui in tali statu, id est, concursus Dei est naturalis, & debitus intellectui, ut illustrato, quamvis sit supernaturalis, & in debitus intellectui secundum se considerato; ex his tandem patet, rationem Scoti optimam esse, si bene intelligatur, non tamen omnino demonstrativam, quia nititur Patrum auctoritati, qui dicunt, Deum esse obiectum voluntarium, & gratis ostendi, quapropter dari non posse intellectum creatum, qui naturaliter Deum videat, alius Deus naturaliter esset ab illo visibilis, non autem absolute visibilis, ut asseritur in Sacra Scriptura; ac proinde haec Scoti ratio approbat, & defenditur ab Averro, & aliis loc. cit.

384. Quinto probatur ex eversione fundamenti oppositae sententiae, quod erat, quia dari potest intellectus tante activitatis, qui continet virtutem, quae respicit modum in aggregato ex intellectu & lumine gloriae, cum haec virtus sit finita, & quocunque finito possit dari perfectus, & perfectus in infinitum; Etenim, ut bene arguit Averro, hinc sequetur, pariter possibile esse creaturam tantae activitatis in intellectu, quanta de facto est intellectus nostrer simul cum habitu fidei, & tanta in voluntate quanta de facto est nostra voluntas cum habitu charitatis, & gratiae, aliique auxiliis supernaturalibus, unde posset talis creatura absque alio peculiari auxilio solis naturae vicibus credi, et, sicut oportet, esse Deo grata, & accepta, & actus meritorios exercere vitae aeternae; consequentia vero probatur, quia sicut ponitur possibile creatura aequivalens toti conjuncto ex intellectu creato, & lumine gloriae; ita dicere, essentia talis creaturae aequivalere toti conjuncto ex nostra essentia, & habitu gratiae; & hoc est argumentum in terminis ad lectum a Scoto 2. d. 23. q. unico, ante oppositum ad probandum, Deum posse facere creaturam impeccabilem per naturam, quia producere posset aliquam creaturam, in qua univice contineretur perfectio charitatis, vel gratiae, quia ob id non ad hoc se infinita, sicut modo in infinitum non est totum aggregatum ex voluntate, & habitu gratiae; Hoc autem limitandum non est, licet admittat Molina loc. cit. quia nuda sequitur potentia in ordine gratiae, sed erige in ordine naturae, ut affirmare licebit, ut superius arguit Averro, possibile esse sensum, vel intellectum aequivalentem toti conjuncto ex potentia cognoscitiva, & specie, qui proinde possit obiectum cognoscere absque superaddita specie, quoniam illa potentia est ad esse perfecta, quod nuda ageret partes potentiae, sed etiam obiecti per speciem representabilis, esset etiam possibile potentia appetitiva continens univice ac per identitatem vim cognitionis, quae ideo fieri posset in obiectum absque prava cognitione distinctae, esset etiam possibile substantia intellectus illius, quae univice contineret cognitionem, & visionem absque distinctione operationis elicite ab ipsa substantia, & sic etiam in tali posset possibile in quoque esse substantiam, quae univice contineret omnes perfectiones accidentales, quae modo substantiae adiacent per modum accidentium, omnes vero huiusmodi consequentiae probantur, quia non magis repugnat videtur substantia aequivalens actu visionis, & virtus actu amoris, aliique operationibus, ac perfectionibus, nam natura aequivalens intellectui, & lumine gloriae. Rationem vero impossibilitatis eorum, quae deducta sunt, reddidit Doctor loc. cit. solvens allegatum argumentum, sibi net obiectum ab initio questionis negando consequentiam, quia illud inquit, quod habet de ratione sua formali, quod sit perfectius alterum, & alterum sit sit se ipsum in illius, & de ratione sua esse perfectibile ab eo; haec inquam huiusmodi sunt diversae primae, in tantum quod impossibile est, quod unum quantumcumque; crearet in perfectione substantialis, & essentialis in suo genere sit alterum essentialiter, vel contineret illud univice, sicut patet de materia, & forma, substantia & accidente; nam tamen limitatio subiecti impossibile est, ipsum includere perfectionem suam accidentalem essentialiter, & univice, puta si potentia materiae sit potentia receptiva formae, quantumcumque; crearet huiusmodi potentia in perfectione talis potentiae, nunquam contineret univice formam, nec subiectum, sive substantia accidentis; sed quantumcumque crearet huiusmodi perfectibilis, tantum crearetur in capacitate, & potentia, nisi poneretur substantia creata formaliter infinita, sicut Deus; tunc enim univice contineret suas perfectiones; esset eadem eis, sicut Deus, quod

quod est impossibile; quantumcumque igitur charitas, vel gratia sit perfectio finita tamen nullus gradus substantiae creatae, quantumcumque; maximus, qui finitus est, potest esse, in quo univice perfectio charitatis continetur, quoniam igitur crearetur creatura rationalis in entitate, & nobilitate substantiali, tantum crearetur in potentia, vel capacitate, & non aliter quantumcumque; etiam crearetur gratia alicui creaturae, semper tamen gratia esset gratia, nec esset naturalis, ita quod de natura sua, vel consequens naturam necessarium est, ut quod de natura sua, vel quae doctrinam habet etiam p. d. 17. q. 2. PP. & 4. d. 49. q. 11. in calce, & sic patet ratio a priori, cur fieri nequeat substantia de se aequivalens conjuncto ex intellectu, & lumine gloriae, & perfectionem lumine gloriae in se univice continens, ac veluti per identitatem.

385. Sexto, quoniam Molina loc. cit. inquit, quod si non est possibile substantia aequivalens conjuncto ex intellectu, & lumine, & univice lumine perfectionem continens, saltem esse possibile naturam aliquam intellectualem, quae indiget quidem auxilio superaddito, nempe lumine gloriae ad videndum Deum, tamen ipsum lumine sit ei connaturale, & ita ad creaturam naturaliter virtute propria, hoc est, virtute ipsi connaturali possit videri Deus; Ulterius adhuc probatur, neque hoc modo possibile esse creaturam, cui connaturale sit lumine gloriae, ut aliquod accidens superadditum, & quamvis variegat implicite ab Auctori, bus adduci solent, autem varietati a priori huius impossibilitatis ex praedicto Scoti discursu 2. d. 23. facile deducitur, nam talis intellectus, cui lumine gloriae esset naturale, utique esset valde maioris perfectionis, quam quilibet intellectus modo creatus, & sicut haberet naturalem proportionem cum lumine, ratione cuius esset sibi naturaliter debitum, ita pariter eandem haberet proportionem ad visionem beatam, tanquam sibi naturaliter debitam, cui enim connaturalis est forma, eidem quoque; connaturalis essentur omnia consequentia formae, ergo iam talis intellectus in ratione potentiae haberet sufficientem virtutem ad elicendum visionem, sicut dicitur habere sufficientem virtutem ad cognoscendum aliquod obiectum, cuius species, vel obiecti, va praesentia sibi naturaliter debetur; hoc autem ulterius sequitur, quod lumine tali intellectu adveniensi non eum elevaret ad operationem superioris ordinis, quare a primo ad ultimum repugnat, quod Molina dicebat, esse possibilem naturam, quae indiget lumine, tanquam auxilio superaddito, eius insufficientiam supplente ad videndum Deum, & quod lumine adhuc sit ei connaturale, itane namque tali necessitate, & elevatione dici debet omnino supernaturale; hoc est, quod dicebat Doct. loc. cit. quod quantumcumque; gratia concrearetur alicui creaturae, semper tamen gratia esset gratia, nec esset naturalis; ita quod de natura sua, vel consequens naturam necessarium. Deinde probatur etiam ex supernaturalitate nam lumine gloriae, quam visionis beatae, haec enim ita secundum suam essentiam sunt simpliciter formae supernaturales, ut non solum sint supra naturam huius, vel illius subiecti, sed omni prorsus subiecti, possibilibus sit foret possibile creatura cui esset connaturalis, iam secundum se foret formae simpliciter naturales, & solum dicerentur, supernaturales, secundum quod comparatione nimirum alicuius determinati subiecti, ergo nulla creatura est possibile, cui dici possit connaturale, licet esse sua essentia sunt ita supernaturales, ut nullum possibile subiectum respicere queant, tanquam sibi connaturale, Tum quia si talis substantia possit esse, potius dicendum esset, iam de facto producta esse, alioquin de facto nobilissime huiusmodi qualitates forent, ac semper essent in alio, & extraneo subiecto, nec unquam reperirentur in suo connaturali subiecto, in quo possunt; & exigunt redire, quod statim beatifico, a quo omnis violentia exultat, minime contententur videri. Demum ut constat ex dictis supra quaest. 5. art. 1. qualitas alicui substantiae connaturalis dicitur ex duplici capite, vel quia ex eius principis intrinsecis naturalibus emanatur, sed haec calat respectu originis, & frigiditas respectu aquae, vel quia ex sua naturali constitutione patet, ut ei comproduratur ab agente extrinseco, eius insufficientiam supplente, quatenus sine illa connaturaliter conservari non potest, quod sensu dicebat Doctor 2. d. 23. n. 11. C. Qualitates colorum esse illis connaturales, & sibi a Deo necessitate concretas, quatenus esset totius naturae ad ministratorem, cum quae dici potest lumine gloriae alicui naturae intellectus, connaturales, quasi sicut ex sua naturali constitutione sit debitum, & exigentiam ut sine lumine conservari nequeat, ergo &c.

386. Postremo, quia Adversarii ex eo praesertim deducunt, possibilem esse creaturam, cui connaturale sit lumine gloriae, ac ipsa beata visio, quia dicitur, possibile esse substantiam creatam supernaturalem accidentibus supernaturalibus proportionatam, & correspondentem; nunc pariter probandum est, substantiam hanc ex terminis implicare, & dimitti quibusdam implicantiis ab Am. & alii adductis, parum convincentibus, ratio repugnantiae a priori deducta est ex ipsa naturae definitione, constituto enim

quid sit natura, statim constat, quid importet esse supra naturam, est autem natura ex 2. Phys. principium motus, & quietis, & c. unde in hac universalis significatione importare debet, quod natura in habente naturam sit primum principium sui operationis, ac distincti motus in se; cum ergo quilibet substantia creatae, sit producta, quam producibilis non sit sibi sua operatio, sed principium sui operationis, ac distincti motus in se, sequitur, quod, tunc, omnem substantiam creatam, ut esse naturam, atque, ideb conceptum eius, ut si pugnetur cum conceptu substantiae super-naturalis, ut dicebamus q. 2. n. 70. in fine, nam substantia super-naturalis, ut sic dicitur illa, quae non est principium distinctae operationis, sed est sibi met sua operatio qualem substantiam esse solum Deum, constat, quam rationem profertur Falsus, quaest. 12. art. 4. dub. 4. ubi etiam bene dicit, quod si Theolog. de super-naturalitate tractantes definitionem naturae intus in ponderata sententia, facillime implicantiam invenissent, cur non repugnet accidens supernaturale; bene tamen habentis supernaturalis; nam accidens est aliquid adiacens, ac superveniens substantiae, ac proinde potest esse supra intrinsecam, ac proximam aptitudinem, atque, exigentiam totius substantiae creatae, quod esse supernaturale, substantia vero creatae, cum sit ens per se, non habet eorum superveniens, & perfectiens alius, ac proinde potentis evehere aliud supra id, quod illius intrinsece conditioni debitum est, sed est necessario aliquid, quod est per se principium suam operationum, quod est esse naturam, supra quam non potest esse alia substantia, nisi unica increata, quae est essentialiter sum esse, & sum operari. Deinde probatur a posteriori, quia nullus conceptus supernaturalis tracti assignari potest, qui substantiae creatae bene adaptetur; nam si accipitur ratio supernaturalitatis ea ratione, quae accidens dicitur super-naturalitatis in terminis substantiae repugnat, nam accidens dicitur super-naturale eo, quod sit supra naturam, & proxima exigentiam subiecti, ordo autem ad subiectum substantiae repugnat ex capite de substantia; si accipitur supernaturale pro eo, quod specialia quodam modo intentionaliter nos potentes unit, & copulat cum obiecto supernaturali, quae sunt, vel obiecti, supernaturalitatis modum explicum, quae sunt, 2. n. 61. neque hoc modo supernaturalis potest substantiae convenire, sed tantum accidens, ut notat Doctor 2. d. 13. ad 2. prime q. & ibi declaravimus n. 62. Si dicitur substantia supernaturalis ex eo, quod sit supra omnes substantias creatas, & creabiles sic constat, solum Dei substantiam posse dici supernaturalem; si demum dicitur substantia supernaturalis, ratione quasi opposita ad accidens, hoc est, non quae sit supra naturam subiecti, sed cui connaturale sit illa perfectio, quae est supra naturam a teribus subiecti, iam in hoc sensu ostendimus, repugnet substantiam creatam, cui connaturale sit lumine gloriae, & alia dona gratiae, haec enim non dicuntur supernaturalia, quia sunt supra naturam huius, vel illius substantiae creatae, sed omni prorsus possibile subiecti; illud enim verum dicitur secundum essentiam supernaturalem, quod est supra existentiam totius substantiae creatae, ut sic, nam quod est supra existentiam huius tantum, vel illius creatae substantiae, & non omnium non dicitur supernaturale, ut patet in proprietatibus primi Angeli, quae naturales sunt, etiam si sint supra existentiam reliquarum omnium substantiarum creatarum, in nullo igitur legitimo sensu ad mitti potest substantia ordinis supernaturalis, quae non sit Deus.

ARTICULUS SECUNDUS.

Solvuntur Objectiones.

1. Noppositum Primae obicitur ratio fundamentalis oppositae 287 sententiae ab initio relata, quae erat talis, Deus potest producere intellectum, qui continet virtutem, & perfectionem, quae reperitur in complexo ex intellectu, & lumine gloriae, quia potest semper producere perfectius, & perfectius quocunque; dato finito, sed intellectus perfectus lumine gloriae Deum videt naturaliter, ergo potest dari intellectus, qui seipso naturaliter Deum videat. Respondetur alicui negando maiorem cum eius probatione, quia licet omnis creatura possibile sit necessaria finita continet perfectionem, non inde sequitur, posse dari alteram imperfectionem in infinitum, alioquin supra omnes creaturas posibles posset dari alia perfectior, quod in terminis repugnat, patet sequela, quia etiam illa omnes ut simul fampus, quod finiti important, & infinitae a Deo distinctae, ergo illud aggregatum ex omnibus creaturis possibilebus non potest superari ab una sola, quae adhuc non esset infinita, ita hic de aggregato ex animas, & lumine gloriae dicendum est, ita dicitur Arriaga dist. 5. c. 1. n. 47. quem ait, esse probabiliorum modum defendendi hanc communem Sententiam; & tenet etiam Vulpes dist. 23. artic. 10. ubi negat, posse de potentia Dei absolute produci perfectiorem, ac perfectiorem intellectum in infinitum, sed dari de-

berè supremam creaturam intellectualem, qua perfectior no sit creabilis, que dato casu, quod poneretur in esse, adhuc naturaliter Deum videre non posset. Ceterum non esse possibilem superam creaturam in essentiali perfectione, sed quatenus; data adhuc posse perfectiorem a Deo in infinitum produci sine termino, ostendimus. Item ab Arriaga minus legitime deduci, quia supponit, quod tota collectio creaturarum a Deo possibilem sit quid certum; ac determinatum, ut possit totum simul accipi, & ad actum reduci, quod tamen falsum est; nam de se est quid indeterminate, & confusum, sicut tota divisio continui que nunquam simul potest accipi, ut ibi fuisse ostendimus; Preterea dato etiam, quod possit a Deo produci perfectissima creatura, qua perfectior produci nequeat, neque adhuc videtur rectè deduci, quod sicut totum aggregatum ex omnibus creaturis possibilem non potest suppetari ab una sola, que adhuc infinita non esset, ita neq; aggregatum ex intellectu, & lumine glorie posse ab illa substantia compensari; quoniam supra illam creaturam supremam in toto aggregato ex possibilibus creaturis contenta idem perfectior dari non potest, quia supponitur illa esse suprema, & perfectissima, hoc aggregatum ex lumine, & intellectu quod dicitur. Adversarij, posse ab illa substantia compensari non supponitur continere intellectum supremum inter possibles, ac lumen perfectissimum, & idem nulla videtur contradictio quod producat substantia perfectior, toto illi aggregato æquivalens, aut illud excedens ex hoc capite.

238 Resp. proinde aliter Vulp. art. 10. & 11. concessa maiori negatio minore, nam intellectus cum lumine adhuc naturaliter Deum non videt, quia adhuc Deus liberè, & contingenter concurrat cum eo ad visionem beatam, tunc autem naturaliter Deum videret quando non media voluntate, sed essentia moveret intellectum lumine perfusum ad se videndum. Verum aliud est, visionem ipsi intellectui non esse conaturalem, aliud autem totum aggregatum non deberi visionem, primum utriusque; verum est, ac secundum omnino falsum, quandoquid totum aggregatum rationis luminis debetur visio naturaliter, & hac de causa visio dicitur, debet illi conaturalis ut dicitur est q. 2. art. 4. n. 95. si enim esset adhuc a supernaturalis, sequeretur, quod adhuc ulterius indigeret alia elevatione, donec perveniret ad virtutem adequatam & commensuratum, seu conaturalem visioni, in quo progressu daretur processus in infinitum, quia si semel non satis elevatur per lumen supernaturale, quatenus est per quid ulterius elevatur. Tum quia dato quod Deus liberè, & contingenter, seu media voluntate, non essentia, moveret intellectum lumine perfusum, salvis solum, quod Deus non concurrat cum eo naturaliter naturale opponitur libero, non vero ut opponitur supernaturali, qui potest utique aliquid pendere à libera voluntate creatoris, & simul esse naturaliter debitum creaturæ, ut patet in causis secundis omnibus, que naturaliter petunt Dei cõcursum, quem tenent divini voluntas liberè præstat, ut constat ex n. 279. ergo allata responsio solvat solum, quod visio non sit naturalis intellectui lumine perfusum, prout natura distinguitur à libero tantum, quod gratis conceditur, non autem prout naturale distinguitur à supernaturali, quod tantum sensu argumentum contentio, visionem esse naturalem intellectui lumine perfusum.

239 Resp. itaq; negando maiorem; quod scilicet possit produci intellectus, qui unitivè contineat virtutem, & perfectionem, que reperitur in complexo, ex intellectu, & lumine glorie, sicut naturaliter videt Deum, ut videt intellectus lumine perfusus, ratio est assignata n. 284. ex regula Scoti, quod perfectibile, & perfectivum sibi proportionabile sunt primo diversis; adeo quod neutrum potest perfectionem alterius eminenter, vel unitivè per sealem identitatem continere, nisi adeo in perfectione cresceret, ut omnem entitatis plebitur in suo genere imbereret, quod enim est suppet natura perfectibile, & consequenter alio terminum perfectionis sue activitatis, sicut, eo magis crescit in naturali capacitate, sic ut semper fiat maioris perfectionis sibi proportionabilis capax, inquit Doctor, nisi fiat infinita formaliter in tali genere, hac enim ratione divinus intellectus non eget perfectione luminis glorie, quia est sua propria perfectione formaliter infinitus, ac proinde eminenter continens totam perfectionem luminis glorie creata, vel creabilis, quam doctrina cum verbatis transcripsit Vulp. loc. cit. ex Doct. r. d. 17. q. 2. PP. & 2. d. 23. q. un. ad penultimam, & 4. d. 49. q. 11. in calce, miror, cur non adhiberit ad solutionem huius argumenti, eod vel maxime quod Doctor eam præsertim tradidit ad hoc ipsum argumentum solvendum, ad probationem maioris dico, inde tantum probari semper utique esse possibilem virtutem naturalem, quam sit coniunctam ex hoc intellectu, & ex hoc lumine sed adhuc etiam constat ex intellectu creato perfectiori, ac lumine perfectiori, & hoc sufficit ad verificandum, quod quocunque finito dato potest fieri aliud maius; inde tamen nunquam sequitur, esse possibilem intellectum simplicem, qui se solo Deum videre

possit. Dices, perfectio inferioris potest contineri in superiori specie, & habitus, quo mediante intellectus potest in actu beatificum esse perfectio inferioris, ergo fieri potest aliquis intellectus superior, qui naturaliter continens perfectiorem intellectus inferioris, etiam lumine perfusum naturaliter Deum videat. Resp. Doct. 4. d. 49. q. 11. in fine maiorem non esse universalem veram incertum enim perfectio aliqua inferioris non potest contineri in superiori, nec eminenter, nec per identitatem, si illud fuerit formaliter infinitum, ut ait r. d. 17. q. 2. PP. ubi notat, quod voluntas divina continet in se eminentes, & per identitatem totam perfectionem habitus, sed potentia finita non includit per identitatem habitum proportionalem sibi, & idem potest deficere à perfectione sibi conveniente in agendo, si non perficitur habitu; hanc Scoti solutionem amplectitur Amic, loc. cit.

Dices, hanc doctrinam repugnat Scoti. r. d. 17. lit. V. ad tertium concedo, ubi docet, posse voluntatem fieri in puris naturalibus, que actum intensiorem eliciat, quam alia voluntas cum habitu; ergo etiam dari poterit intellectus, qui se solo, & in puris naturalibus cõtinere perfectiorem intellectus coniuncti cum lumine glorie. Resp. Vulp. art. 1. r. d. 17. q. 2. PP. ubi notat, quod voluntate ad actum, quem elicit voluntas inferior habitata, & aliud de eadem voluntate comparatam, actum proprio, quem ex puris naturalibus potest elicere, quam ad actum, quem habitata habitu etiam sibi, & non voluntati inferiori, proportionabili potest edere, quare est Scotus dicit, voluntatem naturaliter activiorem posse efficere intensiorem actum, quam alia voluntas inferior creata cum habitu, non tamen docet, sine habitu proportionali efficere posse actum ita intensum, sicut efficeret cum habitu, quod concludit, quod doctrina superioris à Scoto tradita cur habitus contineri nequeat in potentia, sit determinata, intelligenda de potentia relata ad habitum sibi proportionabilem, non vero ad habitum tantum proportionabilem potentie inferiori comparatum; priorem enim habitum sua naturali activitate commensuratum porus impossibile est, potestiam naturaliter aliquo modo continere, scilicet vel eminentes, vel unitivè per identitatem ob rationem Scoti 2. d. 23. postterorem vero eminenter in ea cõtinere posse, non implicat, & id solum voluit innuere Doct. loc. cit. Hæc tamen responsio neque ad Scoti intentionem esse, neque difficultat in se satisfactis, quando namq; Doct. negat, potentiam finitam in se continere posse perfectionem, non tantum loquitur de habitu sibi proportionabili, hoc est, sine activitate commensuratum, sed etiam de habitu potentie inferioris, & inquit, perfectionem talis habitus in potentia superiori contineri non potest, ut videtur est in 2. d. 23. & 4. d. 49. quæst. 11. in fine, ubi ait, quod perfectio habitus, per quam beatitudo debetur potentie inferiori, non est in superiori unitivè, quia hoc est impossibile; Tum etiam quia ratio Scoti, quod perfectivum, & perfectibile sunt primo diversis, & neutrum potest alterius perfectionem continere eminenter, vel unitivè, æquè concludit de habitu potentie inferiori proportionato, quod nequeat se contineri in potentia superiori, quandoquidem potentia ipsa superior non tantum est perfectibilis, ab habita sibi proportionato, & sua activitate commensuratum, sed etiam ab habita equali activitate, & perfectione cum habitu potentie inferiori proportionato, & illi comparata adhuc verum est dicere, quod ceteris paribus intensius ageret tali habitu coniuncta, quam sine illo, ergo quantumcunque, crescat in perfectione in genere potentie poterit nunquam continere perfectiorem talis habitus non omnino sue activitatis proportionato. Tum tandem quia semel admissio, quod potentia superior possit unitivè continere perfectionem habitus potentie inferioris, argumentum principale Adversarij, tum in toto suo robore sistit, quod possit potentia perfectior produci in solo genere potentie, que eminenter vel unitivè continet virtutem, & que modo reperitur in intellectu imperfectiori cõiuncto cum lumine sibi proportionato, & quod sicut intellectus imperfectior cum tanto lumine videt Deum naturaliter, ita intellectus superior illi toti coniuncto, & plus valens sine illo lumine, aut suppetente vice lumine, propria virtute naturalis Deum videbit. Dices, consequentiam non tenere, quia aliud est posse fieri intellectum activiorem alio, aliud vero fieri posse intellectum naturaliter Deum videntem, nam in primo nulla reperitur contradictio, imò de facto probabile est, intellectum Angelicum esse activiorem, & perfectiorem huiusmodi est tamen contradictio, quod unus intellectus naturaliter Deum videat, quia Deus non esset invisibilis natura sua ut Scriptura, & Pater loquuntur. Contra, planè verum est, in hoc nullam esse contradictionem, quod possit esse unus intellectus essentialiter perfectior alio in genere potentie intellectivæ, & hoc utique non sequitur, unquam fieri posse intellectum naturaliter Deum videntem, attamen si semel conceditur, quod possit fieri intellectus, qui sit perfectior alio inferiori non tantum sumpsit in genere potentie, sed etiam coniuncto cum suo habitu, adeo quod intellectus ille perfectior unitivè, vel eminenter continet activitatem intellectus inferioris ex utroque capite, planè

hoc sequitur, quod talis intellectus naturaliter Deum videt, & quod in hoc nulla esset contradictio, & hoc est, quod contendit argumentum principale.

241 Melius ergo obiectio in proposito ex Scoti auctoritate p. d. 17. occurrat cum Bargo, eius responsio in merito inficiatur Vulpes, Scotum non esse absolutè locutum, sed conditionatè, hoc est tenendo, potentiam, & habitum habere comparatione actus quem simul efficiunt, virtutem eisdem rationis, veluti duo trahentes navim; ceterum tenendo, oppositum, scilicet non habere virtutem eisdem rationis, sicut non potest te vera adeo crescere, in perfectione potentie, ut eminenter cõtinere perfectionem habitus, ita in eo sensu Doctor intelligi non debet, alioquin sibi manifestè cõtradiceret; Quod si intendas cum Vulpio Scotum te vera ibi intendere, posse voluntatem ita perfectam creati, ut ex puris naturalibus eliciat actum adeo perfectum, ac potentia inferior habituata eliciat actum adeo perfectum, & habitum habere causalitatem alterius rationis; tunc neque eius responsio satisfact, quia si potentia potest ita perfecta produci ut eminenter cõtinere activitatem potentie inferioris, ac etiam habitus illam perfectiorem ratione dici poterit, quod virtus potentia adeo perfecta produci possit, ut etiam eminenter, vel unitivè contineat activitatem, & perfectionem habitus sibi proportionabilis, & sua activitate commensurati, Sed potius dicendum est, Doctorem hoc assensisse, & quam probabile de potentia comparata ad habitum naturalem, qui datur tantum ad sciendum, non vero simpliciter agendum, non vero de habitu supernaturali, qui datur ad simpliciter agendum, non quidem in genere actionis vitalis, sed actionis supernaturalis; unde cum activitatis habitus supernaturalis sit omnino alterius rationis, & diversè ordinis a naturali activitate potentie, quantumcumque hæc crescat in suo genere, nunquam tamen ad tantam perfectionem pervenire poterit, ut ea non continere possit eminenter, vel unitivè, & quidem quando Doctor 2. d. 23. & 4. d. 49. 11. in fine docet, potentiam quantumcunque crescat in perfectione, nunquam activitatem habitus continere posse, & illi æquivalente loquitur specialiter de habitu supernaturali, non autem naturali.

242 Secundo obicitur, si nulla substantia creabilis potest visio Dei esse conaturalis, ut repugnat ex ratione entis creati, ut sic aut ex ratione substantie creata; non primò, quia visio illa est conaturalis luminis glorie, tanquam effectus eius commensuratus, ex natura sua, & tamen lumen glorie est quid creatum, ergo entis creati ut sic non repugnat, visionem illam esse conaturalem. Neque etiam secundum quia si intrinsecus accideris pervenire potest ad gradum perfectionis, cui conaturalis sit illa visio nempe ad gradum luminis glorie, cur non poterit intrinsecus substantiam, quod eminens super genere accidentis, ad eum gradum deveniri, cui visio illa sit conaturalis, Tum quia sic conjuncto ex intellectu, & lumine glorie est conaturalis visio beatæ; ergo jam datur aliqua creatura, cui sit conaturalis visio beatæ, quod totum conjunctum est conaturalis visio, si quidem em habet substantiam supernaturalem, tum quia saltem est creabilis substantia, supernaturalem, non probabitur, ergo creabilis est substantia, cui lumen glorie, & visio beata, & alia dona nobis supernaturalia sunt conaturalia. Respond. repugnat ex secundo capite, quatenus implicatiorum est, quod ratio supernaturalitatis conveniat substantie creatae, ut sic, quod eo ipso, quod aliqua substantia est creata, eo ipso est natura, & principium distinctæ operationis in se, & idem esse nequit supra naturam. Ad primam probationem, negatur paritas, jam enim assignata est ratio, cur dari possit accidens, quod sit ordinis supernaturalis, non autem substantia creata, que eo ipso, quod talis est, natura est, & non supra naturam; accidens vero creatum, quia tale, potest esse, & secundum naturam, & conaturalem, & supra naturam sui subiecti; Ad 2. probationem, conjunctum ex intellectu, & lumine non est una per se creatura, sed est intellectus conjunctus cum forma ordinis supernaturalis, & divini; licet autem visio non possit esse conaturalis alicui creature, non habenti aliquid ordinis divini, potest tamen dici conaturalis alicui creature includenti aliquid ordinis divini, qualis est intellectus luminis glorie conjunctus. Ad 3. probationem negatur assumptum ob rationes allatas n. 286. præsertim quia nullus conceptus supernaturalitatis assignari potest, qui substantie creatae ritè possit adaptari.

Sed dices, adaptari posse illum eundem conceptum supernaturalitatis, quem tribuimus luminis glorie, non quidem ut comparatur subiecto, in quo recipitur, sed ut comparatur visioni, quæ efficit, quia enim potitur forma ordinis supernaturalis, & divini, ideo dicitur exigere divinam visionem, ut sibi conaturalem, ad non videtur ratio, cur ea perfectio exigendi naturaliter visionem beatam possit convenire uni accidenti, non vero substantie creatae, que ex conceptu suo perfectior est accidente. Respond. neque hæc rationem supernaturalitatis substantie creatae ut sic adaptari posse; ratio deducitur ex Di. Aug. lib. 9. de Genes. cap. 17. & 18. ubi docet, cullebitur creatura conveniente certas, ac determinatas vires, ultra quas nequeant naturaliter

operari, pertinere tamen ad Dsi omnipotentiam, ut Deus in illis creaturis, & ex illis multa facere possit, que ille non exigunt, nec naturaliter possunt, & ut plura possit creaturis beneficia prestare, quam ipse exigere queat, & tandem quod aliqua possit, ut auctor gratie, que certè non potest præcisè considerari, ut auctor nature; hæc autem omnia melius præstare non potest, quàm mediis accidentibus infusis, & supernaturalibus, que connexionem habeant cum ipso Deo, ut sine supernaturali creature, & ratione quorum natura intellectualis creata dicatur exigiva alicuius perfectionis supernaturalis, que illi minime deberetur nudè considerata, & præcisè, ut substantia creata est, ac omni accidente denudata; & hæc est ratio, cur ea perfectio exigendi naturaliter visionem beatam convenire possit uni accidenti, non vero substantie creatae, cui non obstat quod substantia sit ex suo conceptu perfectior accidente, ut mox patebit. Deinde non semper substantia habet potest per seipsam, quod habet medio accidente, non enim fieri potest substantia creata, que seipsa immediate intelligat.

243 Tertio obicitur, lumen glorie posse esse conaturale de potentia absoluta alicui creature producibilis, quia lumen glorie est aliquid creatum, & finitum; ergo non repugnat quod sit conaturale alicui creature, saltem à Deo producibili; Confi. quia lumen glorie est accidens; ergo dicitur esse naturale ordinè ad subiectum, ergo etiam dicitur naturale ordinè ad illud, quia nihil est magis naturale alicui, quàm quod est illi essentialè, sed si non datur, vel dari possit aliquid subiectum, cui naturaliter inhereret, non diceret ordinem naturale, sed supernaturalem; ergo dicendum est, posse dari aliquam creaturam, cui lumen glorie sit conaturale. Tandem datur de facto subiectum, cui sit conaturalis visio beatifica, & tale est conjunctum ex intellectu, & lumine, ergo non repugnat dari aliquid subiectum, quod æqualeat utrique in perfectione, ac per consequens, quod sit conaturale lumen glorie. Respond. negando consequentiam, quia si esset lumen glorie conaturale alicui substantie, iam non esset forma supernaturalis secundum substantiam, ut deducitur est n. 285, tum quia etiam modus unionis hypostaticæ est creatus, & finitus, & tamen in eo illa consequentia non tenet, & planè incredibile est, accidens supernaturali produci seipem in subiecto non conaturali, si subiectum conaturale habere potest. Ad Confi. negatur ultima consequentia cum probatione, aliud enim est accidens postulare aliquid subiectum, aliud vero, quod subiectum postulet tale accidens, ut sibi debitum; concedendum igitur est, lumen glorie, & quodcumque accidens supernaturale petere subiectum, sed negandum est, subiectum petere tale accidens, quod manifestè est in modo hypostaticæ unionis, qui postulat pro subiecto naturam adsumptam, quam alicui, & tamen nec natura affumta, nec quævis alia creatura postulat talem modum ex principis sue nature, ut sibi debitum, & hoc oritur ex hoc, quod tales forme sunt supernaturales secundum substantiam, ob quam supernaturalitatem excludit à subiecto creato proximum exigentiam, ac debitum eorum, etiam si habeat ad illas aliquam inclinationem passivam. Ad ultimum patet ex dictis ad primum argumentum factum n. 287. cum quo prolixè coincidit.

244 Quarto obicitur ad probandum possibilem esse substantiam supernaturalem, quia genus substantie creatae nobiliss est genere accidentium, & ens supernaturale nobiliss est ente naturali, unde de facto lumen glorie, & visio beata excedunt substantiam hominum, & Angelorum, qui actu existunt, ergo possibile est alia substantia entitativè nobilior his accidentibus, & hæc esse non potest, nisi supernaturalis, ut sit tota latitudo substantie excedat totam latitudinem accidentis, Tum 2. probatio Deus non est minus potens ad producenda substantias, quàm ad producenda accidentia; sicut ergo potest facere accidens supernaturale poterit, & substantiam supernaturalem, alioquin quod est ex suo genere imperfectius esset maioris perfectionis capax, quàm id, quod est perfectius, Tum 3. quia de facto datur unio hypostatica, quæ est modus substantialis, & supernaturalis ergo non repugnat dari substantiam supernaturalem. Tum 4. vel negatur possibile substantiam supernaturalem, quia substantia est, vel quia supernaturalis est, non primum, quia Deus est substantia, & tamen est supernaturalis; neque secundum, quia verè datur accidens supernaturale; ergo ex nullo capite repugnat substantia supernaturalis. Tum tandem à priori, quia unicuique actu correspondet potentia sui ordinis; ergo cum datur actus supernaturales, nempe habitus Theologici, & actus eorum, lumen glorie, & visio beata, dabitur aliqua potentia ejusdem ordinis, que respondeat illis, nempe potentia supernaturalis, que non erit alia, quam substantia supernaturalis, quia potentia respondens accidenti est substantia, ut patet.

245 Resp. Doctor 2. d. 13. quæst. 1. ad 2. prin. C. satis esse, quod substantia formaliter secundum rationem substantie sit nobilior accidenti, quod dicitur rationem accidentis, unde ait, non esse inconveniens, quod supra totum genus qualiter autem nobilissimum, Dd 4. qua-

